

Bijdragen in de Christelijke Encyclopedie

R.Ruard Ganzevoort

Published in: *Christelijke Encyclopedie*. Kampen: Kok, 2005.

INCEST

Letterlijk: bloedschande (seksuele betrekkingen tussen familieleden); sinds de jaren tachtig trefwoord voor seksueel misbruik met name binnen het gezin. Overkomt naar schatting 1 op de 6 meisjes en 1 op de 10 jongens. Seksueel misbruik wordt vooral als machtsprobleem gezien.

Gevolgen kunnen psychisch zijn (negatief zelfbeeld, angst, schaamte, psychische stoornissen), lichamelijk (SOA, zwangerschap, psychosomatische klachten), sociaal (isolement, afhankelijkheid) en seksueel (seksualisering, twijfel over seksuele identiteit). Gevolgen zijn zwaarder naarmate het misbruik jonger begon, langer duurde, ingrijpender was en meer ouders kende. Seksueel misbruik is een misdrijf; straf en verjaringstermijn hangen af van de ernst.

Religieuze vragen kunnen ontstaan rond macht en Almacht, *vergeving, vertrouwen en betrokkenheid bij kerk (vanwege het soms moeilijk functioneren in groepen en omdat de kerk op afstand medeplichtig leek aan het misbruik). Theologische vragen liggen bij de genoemde thema's en bij de centrale rol van het gezin in kerk en religieuze taal (God als Vader).

VERGEVING

Kernwoord in de christelijke traditie, nauw verbonden aan *verzoening. Kernbetekenis is dat de *schuld niet langer wordt toegerekend, zodat de schuldige bevrijd wordt uit de rol van dader en de tegenpartij uit de rol van slachtoffer. Vanouds is een nauwe band gezien tussen Gods vergeving aan ons en de onderlinge vergeving. Dat laatste is ter discussie komen staan door toenemende aandacht voor het structurele onrecht. Een algemene oproep om elkaar te vergeven, zoals in de bijbel kan worden gevonden, blijkt in de praktijk voor plegers van onrecht ruimte te bieden en slachtoffers klem te zetten. Aansluitend bij bijvoorbeeld de profeten en Mattheüs 5:23-24 kan men zeggen dat men alleen bij God vergeving kan vragen als men zich eerst gericht heeft tot de persoon die

men heeft beschadigd. Vergeving blijkt ook in psychotherapeutische zin heilzaam wanneer het niet is afgedwongen, maar een vrije daad. Bij ernstige trauma's blijft vergeving vaak problematisch.

NARRATIEVE THEOLOGIE

Narratieve theologie is een benadering binnen alle theologische disciplines die de nadruk legt op de verhalende structuur van de bijbel, de geschiedenis en de hedendaagse religie. Het gaat daarbij om meer dan de verhaalvorm. Het vertellen van verhalen is een bepaalde manier om greep te krijgen op de werkelijkheid: meer dichterslijk en minder objectief.

De narratieve theologie is opgekomen in de tijd dat de geloofstaal problematisch werd omdat de gangbare moderne manier van denken geen ruimte liet voor 'irrationele' zaken als religie. Dat leidde enerzijds tot apologetische benaderingen waarin het christelijk geloof in lijn werd gebracht met de moderne rationaliteit (*Francis Schaeffer, *H.M. Kuitert), anderzijds tot onder meer de narratieve theologie waarin de moderne rationaliteit gepasseerd wordt.

In de *exegese blijft de narratieve theologie dicht bij de verhaalvorm van de teksten. In de *dogmatiek wordt aandacht gegeven aan de menselijke verhalende activiteit in het spreken over God. In de praktische theologie wordt onderzocht hoe menselijke levensverhalen raken aan de verhalen over God. Parallele bewegingen zijn aan te treffen in de literatuurwetenschappen, de psychologie en de filosofie, maar ook in bijvoorbeeld economie en rechten. Daarmee is de narratieve benadering een paradigma geworden dat goed lijkt te passen in het *postmodernisme.

De narratieve theologie wordt vaak verweten te weinig oog te hebben voor de historische feitelijkheid van de bijbelverhalen en voor de objectiviteit van de waarheid. Daartegenover wordt door narratieve theologen gesteld dat het vooral gaat om de werking van de verhalen door de tijden heen en om de betekenis van de verhalen voor de hoorder.

Literatuur: R.R. Ganzevoort (red.) *De praxis als verhaal. Narrativiteit en praktische theologie* (Kampen 1998); A. van Heijst (red.), *Het verhaal van God. Essays over narratieve theologie* (Baarn 1997); G. Manenschijn, *God is zo groot dat Hij niet hoeft te bestaan* (Baarn 2001).